

Tartalom

1	A fertőző állatbetegségek (afrikai sertéspestis, madárinfluenza) megjelenésének bemutatása világviszonylatban és Magyarországon. (Általános bemutatás, mikor keletkezett, hogyan terjedt, stb.).....	3
1.1	Afrikai sertéspestis.....	3
1.2	Madárinfluenza	4
2	Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye járványügyi helyzetének ismertetése az elmúlt 5 évben a fertőző állatbetegségekkel (afrikai sertéspestis, madárinfluenza) kapcsolatosan.....	4
2.1	Afrikai sertéspestis.....	4
2.2	Madárinfluenza	7
3	Az afrikai sertéspestis, madárinfluenza okozta elváltozások a házi és vadonélő állatoknál.....	7
3.1	Afrikai sertéspestis.....	7
3.2	Madárinfluenza	9
4	A fertőzés megelőzése, illetve megállapítása esetén a cselekvési terv	11
4.1	A házi sertés- és baromfiállományok védelme	11
4.1.1	A nagylétszámú állattartó telepekre vonatkozó feltételek.....	11
4.1.2	Kislétszámú állattartó telepek	12
4.1.3	Járványvédelmi intézkedési terv.....	14
4.1.4	Állati eredetű melléktermék ártalmatlanítása.....	15
4.1.5	Az állatmozgatások fokozott figyelemmel kísérése	15
4.1.6	Élelmiszerhulladék etetésének tilalma.....	17
4.1.7	Állatállományok állatorvosi ellátása	17
4.1.8	A vaddisznó és az afrikai sertéspestis.....	17
4.1.9	A vaddisznó- házi sertés kapcsolat megakadályozása	18
4.1.10	Vadmadarak.....	19
4.1.11	„All-in/all-out” technológia	19
4.1.12	A betegségek korai felismerése.....	19
4.1.13	Vakcinázás.....	22
4.1.14	Költségek viselése, kártalanítás	22
4.2	A betegséggyanú megállapítása, intézkedések	23
4.2.1	A kórbonctani vizsgálat.....	23

4.2.2	Mintavétel.....	24
4.2.3	A gyanú megállapítását követő megfigyelési zárlat.....	26
4.3	A betegség megállapítása, intézkedések	27
4.3.1	Védőkörzeti intézkedések.....	28
4.3.2	Felügyeleti körzeti intézkedések.....	30
4.3.3	Az afrikai sertéspestis vaddisznóban történő megállapítása.....	30
5	Szakmai intézmények, érintettek feladatai a járvány megelőzése és felszámolása kapcsán.	32

1 A fertőző állatbetegségek (afrikai sertéspestis, madárinfluenza) megjelenésének bemutatása világviszonylatban és Magyarországon. (Általános bemutatás, mikor keletkezett, hogyan terjedt, stb.)

1.1 Afrikai sertéspestis

Az afrikai sertéspestis egy régóta ismert betegség. Először 1921-ben írták le Kenyában. A betegség egészen az 1950-es évek második feléig Afrikára, ott is az Egyenlítőtől délre fekvő területekre korlátozódott. Afrikán kívül először 1957-ben Portugáliába, majd 1960-ban Spanyolországba is behurcolták. Mivel mindkét országban a vírus átjutott a kullancsokba és a vaddisznók is, a betegség ezekben az országokban egészen az 1990-es évek közepéig endémiásan jelen maradt. Innen, illetve Afrikából elhurcolták több más európai országba, így Franciaországba (1961, 1967, 1974), Olaszországba (1967, 1983, 1997, 1998), Máltára (1977), Szardínia szigetére (1987), Belgiumba (1985), Hollandiába (1986). A nyugati féltekén először Kubában (1971), majd 1978-ban Brazíliában, a Dominikai Köztársaságban és Haitiben, majd újra Kubában (1980) jelentkezett.

A jelenlegi járvány szintén Afrikából indult. A II. genotípusú, nagyobb virulenciájú vírus 2007-ben Madagaszkárról, Zambiából átkerült Grúziába. Innen több országba is áterjedt a betegség (Azerbajdzsán, Örményország, Oroszország). Oroszországban az Észak-Kaukázusban áterjedt a vaddisznókra és ezt követően endemikussá vált.

2012-ben a járvány áterjedt Ukrajnára, 2013-ban Belaruszra. 2014-ben megjelent Litvániában és Lengyelországba, majd Lettországon, 2015-ben pedig Észtországban is. Az ezt követő években a határozott ellenlépések ellenére újból felütötte fejét a betegség a balti országokban.

Csehországban 2017 júniusában jelentették az első afrikai sertéspestises esetet; Romániában és Bulgáriában 2018-ban, Szlovákiában 2019 júliusában jelent meg a járvány.

2018 szeptemberében a belgiumi vaddisznók között találtak afrikai sertéspestist; feltételezések szerint a vadászok által Kelet-Európából importált vaddisznókkal hurcolták be a vírust. 2020 szeptemberében Németországban, a lengyel határ közelében egy elpusztult vaddisznó teteméből is kimutatták a kórokozót.

Kínában 2018 augusztusában mutatták ki először az afrikai sertéspestist. A szigorú intézkedések ellenére a járvány hamarosan elterjedt az országban, sőt áterjedt Kambodzsára, Laoszra, Vietnamba és Thaiföldre is.

A közelmúltban további európai országokban került megállapítása a betegség. 2023. június 23-án afrikai sertéspestis kitörést állapítottak meg Horvátországban házisertésben. 2023. augusztus 18-án pedig Olaszországban diagnosztizálták a betegséget tartott sertésfélékben.

Magyarországon az afrikai sertéspestis 2018. április 21-én jelent meg Heves megyében egy elhullott vaddisznóban. Ezt követően Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében diagnosztizálták 2018. május 16-án szintén egy elhullott vaddisznóból származó mintában. Ezután egyre több megyében találtak afrikai sertéspestis pozitív vaddisznókat. 2018. október 2-án Borsod-Abaúj-Zemplén megyével bővült az érintett megyék sora. A betegség terjedt tovább. 2018. október 28-án Nógrád, 2019. április 29-én Hajdú-

Bihar, 2019. augusztus 30-án Jász-Nagykun-Szolnok, 2019. szeptember 28-án Pest, 2019. december 9-én Békés, 2020. február 15-én Komárom-Esztergom, 2021. augusztus 10-én Fejér került be a kitöréssel érintett megyék sorába.

Az előzőekben leírt kedvezőtlen folyamatokat követően a 2023. évben pozitív irányú változás következett be az afrikai sertéspestissel érintett területek vonatkozásában. Csongrád-Csanád vármegyében megszűnt valamennyi magas kockázatú terület, Békés és Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében a fertőzött terület jelentős része magas kockázatú területté lett visszazsorolva. Ezzel együtt Jász-Nagykun-Szolnok és Bács-Kiskun vármegye eddig magas kockázatú területének jelentős része közepes kockázatú vált.

1.2 Madárinfluenza

A házi baromfi fajok és a legkülönbözőbb vadon élő madárfajok gyakran tünetmentes, máskor azonban magas lázzal, nagyfokú elesettséggel, légúti, esetenként idegrendszeri tünetekkel és hasmenéssel lezajló betegsége.

Világszerte előfordul. Fertőzöttek lehetnek a vadon élő madárfajok. Ezeknél általában tünetmentes marad a fertőzöttség. Megjelenhet a betegség az állatkerti- és díszmadarakban, valamint a házi baromfi fajokban is. Európában folyamatosan jelen van a vírus. Egy-egy országban a nagyobb járványok kialakulása jelentős gazdasági kárral jár. A 2022 szeptember 1-2023. augusztus 31. közötti időszakban Európában összesen 901 baromfitartó gazdaságban, 301 fogságban tartott madarakat tartó intézményben és 19.021 vadmadárban mutatták ki a szakemberek a magas patogenitású madárinfluenza vírusát.

Magyarországon is időről-időre megjelenik a magas patogenitású madárinfluenza vírus, elsősorban a vadmadarak vándorlási időszakához kapcsolódóan. A legutóbbi járvány során 168 pozitív eset (12 elsődleges, 156 másodlagos) volt, ami öt vármegyét (Bács-Kiskun, Csongrád-Csanád, Békés, Hajdú-Bihar, Nógrád) érintett. A kitörésekkel érintett állatok száma 1.873.191. Ezek nagy része különböző hasznosítású kacsák voltak, de a járvány érintett lúd, pulyka, házityúk, galamb, fácán, fogoly állományokat is.

2 Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye járványügyi helyzetének ismertetése az elmúlt 5 évben a fertőző állatbetegségekkel (afrikai sertéspestis, madárinfluenza) kapcsolatban.

2.1 Afrikai sertéspestis

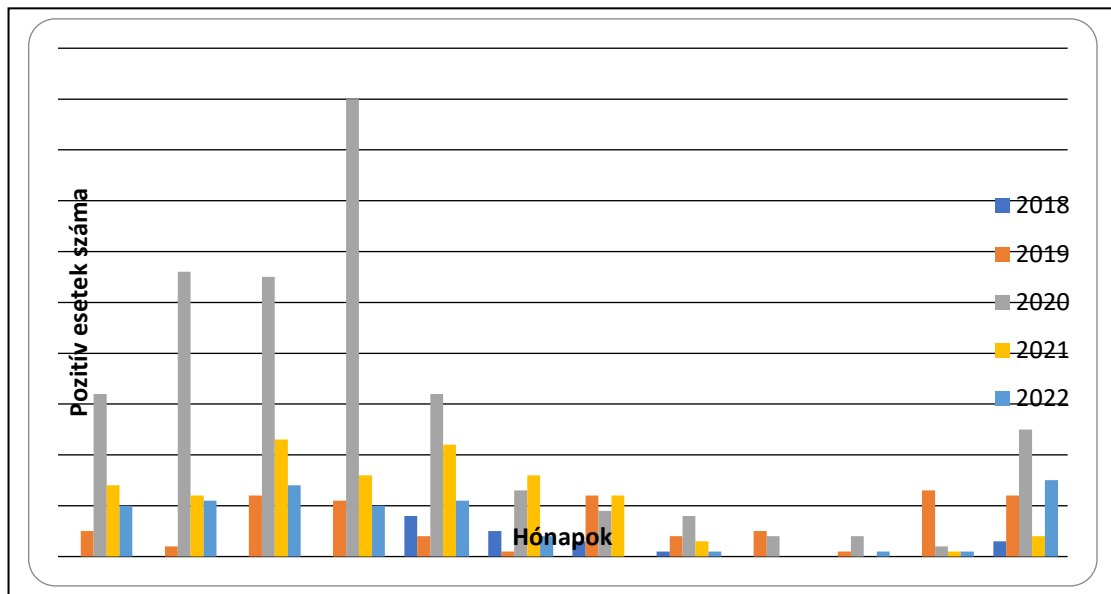
Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében a 2018. májusi vaddisznóeset óta fokozatosan szétterjedt az afrikai sertéspestis a vármegye területén, annak jelentős részén megjelent.

Az afrikai sertéspestis pozitív esetek vaddisznóban
Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye
(2018-2022)

évek	Hónapok												összesen
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
2018	0	0	0	0	8	5	3	1	0	0	0	3	20
2019	5	2	12	11	4	1	12	4	5	1	13	12	82
2020	32	56	55	90	32	13	9	8	4	4	2	25	330
2021	14	12	23	16	22	16	12	3	0	0	1	4	123
2022	10	11	14	10	11	4	0	1	0	1	1	15	78
összesen	61	81	104	127	77	39	36	17	9	6	17	59	

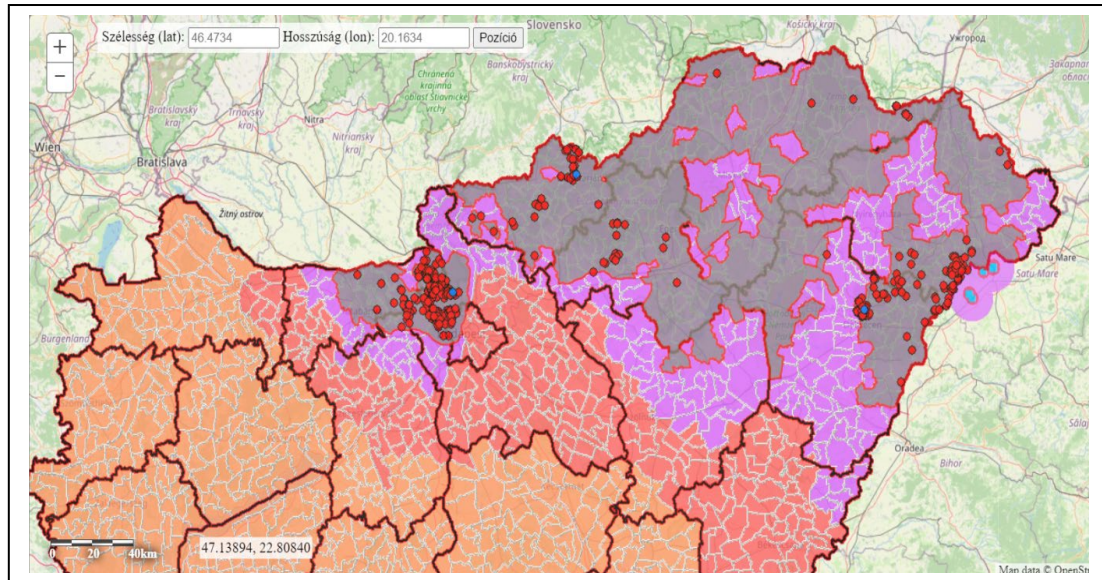
A vírus jelenleg is jelen van a vármegyei vaddisznóállományban. Bizonyos évszakos ingadozás figyelhető meg a pozitív esetek számában.

Az afrikai sertéspestis pozitív esetek vaddisznóban
Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye
(2018-2022)

Jelenleg a pozitív esetek nagy része a vármegye déli részére korlátozódik, a vármegye többi területén elvétve 1-1 pozitív eset kerül megállapításra.

Az afrikai sertéspestis esetek az elmúlt egy évben
(NÉBIH interaktív térkép)

Vaddisznó pozitív esetek száma a 2022/2023-as vadászati évben
(Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye)

	március	április	május	június	július	augusztus	szeptember	október	november	december	január	február
elhullott	13	4	2	0	0	1	0	0	1	2	6	5
diagnosztikai kilövés	1	6	9	4	0	0	0	1	0	13	17	8
tünetet mutató	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
összesen	14	10	11	4	0	1	0	1	1	15	23	13

2.2 Madárinfluenza

A betegség időnként megállapításra kerül a vármegyében. Az országos tendenciához hasonlóan az utóbbi időben egyre gyakrabban.

A 2021. év novemberében először egy házityúk törzsállományban diagnosztizálta a laboratórium a betegséget. Majd az elkövetkező hónapokban egy tojótyúk, egy bojler és két hízókacsa állomány volt érintve.

A 2022. év első felében ismételt megállapításra került a magas patogenitású madárinfluenza. 4 nagylétszámú baromfiállomány (3 hízókacsa, 1 hízólúd) volt érintve. Az esetek kapcsán elrendelésre kerültek a jogszabályok által előírt járványvédelmi intézkedések (védőkörzet, felügyeleti körzet). Az érintett állományok felszámolására az illetékes járások intézkedtek. Az intézkedések kapcsán 321.062 db állat (300.738 db kacsa, 20.324 db lúd) leölésére és ártalmatlanítására került sor.

A baromfiállományok mellett vadmadarakban is diagnosztizálták a magas patogenitású madárinfluenzát a megyében, 2022-ben jelentkezett pozitívítás különböző fajú vadmadarakban. Az év során 5 vetési varjú, 5 bütykös hattyú és 1 gyöngybagoly hullájánál diagnosztizált a laboratórium magas patogenitású madárinfluenzát.

3 Az afrikai sertéspestis, madárinfluenza okozta elváltozások a házi és vadonélő állatoknál

3.1 Afrikai sertéspestis

Kóroktan:

Az ASP-t egy burkos DNS-vírus okozza, amely az Asfarviridae családba tartozó Asfvírus nemzetségbe tartozik. Az ASP vírustörzsek különböznek egymástól virulenciájukban, noha különféle szerotípusokat nem lehet azonosítani.

A vírus ellenálló képessége igen nagy. Rothadó vérben és húspan legalább 4, füstölt és pácolt sonkában 5-6, csontvelőben 7-8 hónapig fertőzőképes marad. Talajban nyáron legalább 100, télen 200, vízben nyáron 70, télen 120 napig marad életben. Tűző napon 3 óra alatt veszíti el fertőzőképességét. Hő hatására +60 C°-on 30 perc alatt meggyöngyösödik, 5 %-os H-lúg hatására percek alatt pusztul el.

Európában a sertések természetes úton legfőképpen az orr-és szájnyíláson keresztül, a fertőzött sertésekkel való közvetett vagy közvetlen érintkezés vagy vírussal fertőzött takarmány fogyasztása révén fertőződnek. Azonban olyan területeken, ahol kórokozó átvivők (Ornithodoros nemzetségbe tartozó óvantagok) élnek, az azok révén történő vírusátvitel a vírus fennmaradásában és terjesztésében nagyon fontos szerepet játszik. Az ASP fertőzött anyagokkal történő közvetett érintkezéssel vagy az ASP-vírust mechanikusan szállító szűrő rovarok révén is terjedhet. A betegség átvitele fertőzött vaddisznók spermája útján is megtörténhet.

A lappangási idő az egyes állatok esetében körülbelül 5-15 nap, de üzemi körülmények között előfordulhat, hogy egy gazdaságban a klinikai tünetek csak több héttel a vírus behurcolását követően, vagy gyenge megbetegítő képességű törzsek esetén még később válnak nyilvánvalóvá.

A betegség heveny, félheveny és krónikus formában fordul elő, a különbség főként a vírus fertőzőképességétől függ.

A fertőzést követően klinikailag tünetmentessé váló sertésekben 40-60 napig áll fenn viraemia (a vírus megjelenése a vérben) és e sertések vírushordozókká válnak. Az ASP-vírust a fertőzés után még hat hónappal is kimutatták vírushordozó sertésekben.

Heveny forma:

A magas (40°C-nál magasabb) láz fellépése rendszerint a betegség első klinikai tünete, amelyet levertség és étvágytalanság, gyors és neheztett légzés, az orr és a szem váladékozása kísér. A sertések mozgása koordinálatlanná válik, és az állatok összebújnak. A kocák vemhességük bármely fázisában elvetélhetnek. Némely sertésnél hányás vagy bélsárpangás, míg másoknál véres hasmenés fordulhat elő. A bőrön vérbő vagy vérzékes területek figyelhetők meg, főleg a végtagokon és a füleken. Az állatok elhullásuk előtt kómába eshetnek, amely egy-két nappal a klinikai tünetek kifejlődése után lép fel. A megbetegedési és az elhullási ráta egy adott gazdaságban elérheti a 100%-ot is.

Heveny esetekben a vérerek súlyos általános megbetegedése következtében a bőr és a szervek bővérűek, a bőrben és minden szerv savós hártájára alatt kisebb-nagyobb vérzések találhatók. A vesén a vérzések nemcsak a tok alatt, hanem a szerv egész állományában és a vesemedencében is kifejezettek. A nyirokcsomók, különösen a gyomor mögötti és a májkapuiak, sötétvörösek, vérrel átitatottak. Az epehólyag fala és kivezető csatornájának környéke kocsonyásan beszűrődött. Vérzések vannak az emésztőcsatorna és a húgyhólyag nyálkahártyájában is. A tüdő ödémás, a sövények megszáradtak. A lép sötét és megnagyobbodott, metszéslapján a pulpa elődomborodik.

A klasszikus sertéspestis heveny formája általában az afrikai sertéspestiséhez nagyon hasonló klinikai és kórtani kép kialakulásához vezet. Előfordulása esetén a bőrön és füleken lévő vérzések egyszerűen észrevehetőek és a heveny afrikai sertéspestis gyanúját keltik. Kevés más betegség okoz hasonló elváltozásokat.

Heveny afrikai sertéspestisre is gondolni kell sertésorbánc, sertések szaporító-és légzőszervi tünetegyüttese (PRRS), kumarin mérgezés, purpura haemorrhagica, választott malacok cirkovírus okozta sorvadása (PMWS), sertések bőrgyulladásos és vesekárosodásos tünetegyüttese (PDNS), szalmonella vagy Pasteurella fertőzések gyanúja, vagy bármely olyan lázzal járó enterális vagy légúti tünetegyüttes esetén, amely nem reagál antibiotikumos kezelésre.

Félheveny forma:

A betegség félheveny formái gyakoribbak az endémiás területeken. A félheveny fertőzést hullámzó láz, levertség és tüdőgyulladás jellemzi. Az elhullás szívelégtelenség következtében léphet fel. A félheveny formánál az elváltozások hasonlóak a heveny formánál megfigyelhetőknél, de enyhébbek azoknál. Jellemző elváltozások: vérzések a nyirokcsomókban, vesékben és a lépben, tüdővérbőség és -ödéma és néhány esetben interstitialis tüdőgyulladás.

Idült forma:

A betegség idült formája ritka. Idült formánál másodlagos bakteriális fertőzések figyelhetők meg. Mivel az idült ASP klinikai tünetei nem specifikusak, számos egyéb betegségre is gondolni kell a differenciáldiagnózis során. Nem szükségszerűen mérhető minden állatnál magasabb testhőmérséklet, de egy fertőzött gazdaságban a láz legalább néhány sertésnél kimutatható.

Az idült ASP klinikai tünetei lehetnek légzőszervi tünetek, vetelés, ízületi gyulladás (arthritis), idült bőrfekélyek vagy elhalás, amely nem hasonlít az ASP tipikus klinikai képére. A kórbonctani elváltozások enyhék vagy akár hiányozhatnak is. A kórbonctani leleteket megnagyobbodott nyirokcsomók, megnagyobbodott lép, mellhártyagyulladás és fibrines szívburokgyulladás, valamint beszűrődéses tüdőgyulladás jellemzi. Beszámoltak már a tüdőben gócos sajtos elhalásról és meszesedésről is. A típusos heveny esetek során az állatok lázasak, bágyadtak (elfekszenek), étvágytalanok, inkoordinált mozgás jelentkezhet náluk. A füleken, a hasaljon vörös vagy cianotikus foltok, a bőrben vérzések jelennek meg. Alvadt vércsíkokat tartalmazó bélsarat ürítenek. Ha kevésbé gyors a betegség lefolyása, akkor kötőhártya-gyulladás, orrfolyás, hányás, orrvérzés is kialakulhat. Vemhes állatoknál gyakori a vetelés.

3.2 *Madárinfluenza*

Nagyon változatos légző- emésztőszervi, nemiszervi és idegrendszeri formában jelentkezhet. Rövid, 1-3 napos lappangási idő után a beteg állatok bágyadtak, nem szívesen mozognak, olykor hasmenésesek, és még a légzőszervi tünetek megjelenése előtt elhullhatnak. Légzőszervi tünetként orrfolyás, kötőhártya-gyulladás, tüszögés, krákogás, és gyakran sinusitis jelentkezhet. A toroktájék és fejfüggelékek vizenyős duzzanata, fejfüggelékek cyanosisa is megfigyelhető a fertőzött állatoknál. Kacsáknál gyakoriak az idegrendszeri tünetek. Tojóállományban szembetűnő tünet a tojástermelés csökkenése. A keltethetőség romlik. A takarmányfogyasztás csökkenése is megfigyelhető a fertőzés esetén.

Tünetek

Általánosan: az állatok bágyadtak, étvágytalanok, nem szívesen mozognak, sok esetben a légzőszervi tünetek megjelenése előtt az állat elhullik.

Légzőszervi tünetek: orrfolyás, kötőhártya gyulladás (petechiális vérzés előfordulhat), tüszögés, krákogás.

Szemgödör alatti üregek gyulladása (sinusitis), toroktájék és fejfüggelékek vizenyős duzzanata, fejfüggelékek cyanosisa, hasmenés, gyakran idegrendszeri tünetek, törzsállományokban és tojótyúkokban a tojástermelés jelentős csökkenése, keltethetőség romlása, barna tojáshéj kivilágosodása.

Magas patogenitású madárinfluenza (HPAI)

A magas patogenitású madárinfluenza vírus a különböző baromfifajok esetében eltérő tünetekkel jelentkezik.

Házityúk (brojler, tenyész szülőpár, azaz almon tartott):

- klinikai tünetek megjelenése után 48-96 óráig akár 100%-os mortalitás,
- bágyadtság, étvágycsökkenés, fej és nyaködéma, majd idegrendszeri tünetek (torticollis, ataxia).

Ketreces tojó:

- lassabban terjed: először csak néhány ketrecben és állaton súlyos bágyadtság, majd elhullás,
- 10-14 nap alatt fertőződik át az épület,
- lágy héjú tojások, majd a tojástermelés megszűnése,
- a fejfüggelékek ödémásak, cianotikusak,
- profúz, híg hasmenés, emiatt az állatok szomjasak,
- légzőszervi és idegrendszeri tünetek is lehetnek.

Pulyka:

- 48-72 óra után akár 100%-os elhullás,
- hirtelen étvágycsökkenés, vízfogyasztás jelentős csökkenése, bágyadtság, cyanosis, idegrendszeri tünetek (remegés, inkoordináció, fejrázás, szárnybénulás), „hangtalanság” (csend az istállóban)

Kacsa, házi lúd:

- elhullás, étvágytalanság, idegrendszeri tünetek, ritkán hasmenés, duzzadt szinuszok
- a 2016-2017-es és 2020-as H5N8 járványban:
 - kacsa: Jelentős takarmány és vízfogyasztás csökkenés, idegrendszeri tünetek (remegés, fejtekergetés, opisthotonus), nagyarányú elhullás
 - liba: Enyhe takarmány fogyasztás visszaesés, bágyadtság, levertség, csendesség, idegrendszeri tünetek

Strucc:

- csak fiatal (7-9 hónapos állatokon) vannak klinikai tünetek,
- bágyadtság, légzőszervi és idegrendszeri tünetek is,
- mortalitás 30%-os.

Fácán:

- kevésbé fogékony, hosszú lappangási idő valószínű
- a 2016-2017-es és 2020-as H5N8 járványban: tünetek nélkül emelkedett elhullás, (víz- és takarmány fogyasztás nem változott), ritkán idegrendszeri tünetek

Kórbonctani jelek: az orrjáratokban és a szinuszokban savós, később savós-gennyes exsudatum. A felsőlégutak és a légcső nyálkahártyája duzzadt, apró vérzések lehetnek benne, a légcsőben nyálkás váladék fordul elő. A tüdőben gyulladáshoz vezető területek. A légcsőfal megvastagodott, homályos,

üregét sajtos-fibrines anyag töltheti ki. Enyhe bélgyulladás, apró vérzések a mirigyes gyomorban és a savós- és nyálkahártyákon. Petetűszők elfajulása, petefészek- és petevezető gyulladás, és e szervek vérzései gyakoriak. Előfordul hasnyálmirigy gyulladás és e szervben is vérzések. Kialakulhat nephrosis és nephritis is. Legtöbb esetben agyvelő– agyhártyagyulladás is kimutatható.

4 A fertőzés megelőzése, illetve megállapítása esetén a cselekvési terv

Mint általában a többi betegségnél az afrikai sertéspestis és madárinfluenza esetében is elsősorban a megelőzésre kell nagy hangsúlyt fektetni. Mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy egyik betegség se jelenjen meg a gazdasági haszonállattartó telepeken. Így a közvetlen kár mellett (érintett állomány felszámolása) a közvetett károkat (exportkorlátozások bevezetése) is elkerülhetjük. Számos tényező van, amit a megelőzés érdekében megtehetünk.

4.1 A házi sertés- és baromfiállományok védelme

Akár a házi sertésállományokról, akár a baromfiállományokról van szó, védelmük érdekében a biológiai biztonsági intézkedések magas szintű alkalmazása szükséges. Fontos a járványvédelmi zártság biztosítása, továbbá fertőtlenítési módszerek alkalmazása megfelelő fertőtlenítő szer felhasználásával.

4.1.1 A nagylétszámú állattartó telepekre vonatkozó feltételek

A nagylétszámú állattartó telepek (nagylétszámú állattartó telep: olyan állattartó telep, amelyen az elhelyezett állatok száma legalább 100 sertés, illetve baromfi esetében 2000 broiler vagy 500 kifejlett baromfi) gazdasági szerepe, jelentősége sokkal nagyobb, így védelmére sokkal nagyobb figyelmet kell fordítani. Számos hatályos intézkedés ezt szolgálja:

- az állattartó telepen szükséges a tisztításhoz, fertőtlenítéshez legalább egy nagynyomású – lehetőleg meleg vízzel működő – fertőtlenítő gép
- a telepet olyan kerítéssel vették körül, amely alkalmas ember vagy kóbor állat behatolásának megakadályozására
- fekete-fehér rendszerű öltöző, amelynek az utcai ruha tárolására szolgáló külső öltözőjét mosdó-zuhanyzó helyiség választja el a munkaruha elhelyezésére szolgáló belső öltözőtől
- a kapuban az útburkolat kialakítása lehetővé teszi a járművek kerekeinek megtisztítását és fertőtlenítését (pl. kerékfertőtlenítő medence) vagy jármű fertőtlenítésére alkalmas gépet állítottak be
- boncolásra alkalmas hullakamra, melynek falai és padozata lemosható, fertőtleníthető, a létesítmény hideg-meleg vízzel és csatornával ellátott
- az állati hullák gyűjtéséhez és elszállításához konténertároló hely vagy helyiség, és/vagy hullaégető
- a kerítés vonalában helyezték el mindazokat az építményeket, amelyek a külső személy- és járműforgalommal kapcsolatosak (pl. öltöző, állatrakodó, hullakamra)

- az állattartó épületek padozata, oldalfalai könnyen takaríthatóak, fertőtleníthetőek, a keletkezett szennyvíz, trágya, trágyalé maradéktalanul eltávolítható, a megfelelő csúszásmentesség, szellőztetés, világítás biztosított, a berendezések könnyen kezelhetők, takaríthatók, és fertőtleníthetőek, az állatok egészségét, testi épségét nem veszélyeztetik és nem balesetveszélyesek
- az építmények alkalmasak arra, hogy szükség esetén megvédjék az állatokat az időjárás káros hatásától

4.1.2 Kislétszámú állattartó telepek

A kislétszámú állattartó telepeknek, jellegüknél fogva, jóval kevesebb előírásnak kell megfelelni abban az esetben, ha nincs járványhelyzet.

- átöltözésre, mosakodásra és személy-fertőtlenítésre alkalmas helyiségről gondoskodtak
- az állattartó épületeket úgy helyezték el, hogy járványveszély esetén lehetővé teszi a védelem szempontjainak megfelelő személy- és járműforgalom megszervezését

A kislétszámú házisertés-állományokra vonatkozó speciális járványvédelmi (biológiai biztonsági) intézkedések afrikai sertéspestis vonatkozásában.

Az afrikai sertéspestis elleni védekezés azonban a kislétszámú állattartó telepek esetében is megköveteli, hogy a korábbi néhány előírástól eltérően számos más, szigorúbb előírást teljesítsenek a biológiai biztonság fokozása érdekében.

- Minden sertéstartónak állomány-nyilvántartást kell vezetni, mely legalább az alábbiakat tartalmazza: az adott naptári napon tartott sertések darabszámát, korcsoportonkénti bontásban, állatmozgásra vonatkozó adatokat (elhullás, házi vágás, értékesítés stb.).
- Nyilvántartást kell vezetni minden olyan személyről (állatorvos, inszeminátor, sertéságazati területi felelős, böllér, rokon, ismerős stb.), akik a sertések közelébe mentek vagy velük érintkezhetnek
- Csak az állat tulajdonosa vagy gondozó járhat be rendszeresen az állatok tartására szolgáló gazdasági udvarba
- Az állatok gondozásakor arra a célra elkülönített munkaruhát és lábbelit kell használni
- A gazdasági udvarba (vagy a sertések közelébe) csak kéz- és lábbelifertőtlenítő használatát követően lehet szabadon be- és kilépni
- Idegenek (szomszéd, vadász stb.) csak nagyon indokolt esetben és az állattartó által biztosított külön munkaruhában, lábbeliben vagy egyszer használatos védőköpeny és védőlábbeli felvétele után mehetnek a sertések közelébe, melyet dokumentálni is kell
- Bármely jármű csak kerék- és járműfertőtlenítés után mehet be a sertéstartó gazdasági udvarrészbe.
- Az állategészségügyi kezeléseket a szolgáltató állatorvosnak az állomány-nyilvántartásban is fel kell vezetni
- Állandóan vagy időszakosan karámban tartott állatok esetén biztosítani kell, hogy a házisertéseket kétsoros kerítés válassza el a vadonélő állatoktól. A kerítések egymástól való távolsága legalább 0,5

méter kell, hogy legyen és úgy kell kialakítani, hogy a két sor közötti közrezárt terület rendszeres karbantartása, gyomtalanítása elvégezhető legyen. Magassága legalább 1 méterrel meg kell haladja a bent tartott állatok marmagasságát. Zárt tartás esetén folyamatosan biztosítani kell az ingatlan körülkerítettségének épségét, amely alkalmas ember, kóbor állat vagy vadon élő behatolásának megakadályozására.

-A fertőzött területen lévő sertéstartók kötelesek bejelenteni a saját célra történő vágást a járási főállatorvosnak legalább 48 órával a vágást megelőzően.

Az afrikai sertéspestissel érintett tagállamok I., II. és III. típusú, korlátozás alatt álló körzeteiben található, tartott sertésfélékkel foglalkozó létesítményeket üzemeltető felelős személyek a szóban forgó körzeteken belül és azokon kívülre történő engedélyezett mozgatás esetén biztosítják, hogy a tartott sertésfélékkel foglalkozó létesítmények végrehajtsák a következő megerősített biológiai védelmi intézkedéseket:

a) a létesítményben tartott sertésfélék sem közvetlenül, sem közvetve nem érintkezhetnek legalább a következőkkel:

i. más létesítményekből származó egyéb tartott sertésfélék, kivéve azokat a tartott sertésféléket, amelyeknek a létesítménybe történő, felelős személy általi mozgatása engedélyezett, és amelyek esetében – amennyiben a vonatkozó rendelet előírja – az illetékes hatóság engedélyezte az ilyen mozgatást;

ii. vadon élő sertésfélék;

b) megfelelő higiéniai intézkedések végrehajtása, például a ruházat és lábbeli cseréje a sertésfélék tartására szolgáló helyiségekbe való belépéskor és azok elhagyásakor;

c) kézmosás és -fertőtlenítés, valamint a lábbeli fertőtlenítése a sertésfélék tartására szolgáló helyiségek bejáratánál;

d) a tartott sertésfélékkel való mindennemű érintkezés mellőzése a vadon élő sertésféléket érintő vadászati tevékenységek befejeztét vagy a vadon élő sertésfélékkel való bármilyen egyéb érintkezést követő legalább 48 órán keresztül;

e) illetéktelen személyek vagy szállítóeszközök kitiltása a létesítményből, így a sertésfélék tartására szolgáló helyiségekből és épületekből is;

f) megfelelő nyilvántartás vezetése a sertésfélék tartására szolgáló létesítménybe belépő személyekről és szállítóeszközökről;

g) a létesítmény sertésfélék tartására szolgáló helyiségeinek és épületeinek meg kell felelniük az alábbi követelményeknek:

i. kialakításuk megakadályozza minden más, az afrikai sertéspestis vírusának átvitelére képes állat belépését a helyiségekbe és épületekbe, és nem engedi, hogy az ilyen állatok érintkezésbe léphessenek a tartott sertésfélékkel, illetve azok takarmányával és almozóanyagával. Különösen a létesítmény szerkezete és épületei révén kell biztosítani, hogy a tartott sertésfélék ne érintkezzenek vadon élő sertésfélékkel;

ii. a helyiségekben és épületekben lehetőség van a kézmosásra és -fertőtlenítésre;

- iii. megfelelő esetben lehetővé kell tenni a helyiségek és épületek tisztítását és fertőtlenítését, kivéve a létesítmény épületeihez közeli, a sertésfélék kültéri tartására szolgáló területeket, ahol az ilyen tisztítás és fertőtlenítés nem lenne megvalósítható;
- iv. a sertésfélék tartására szolgáló helyiségek és épületek bejáratánál megfelelő öltözők állnak rendelkezésre a lábbelik és ruhák cseréjéhez;
- v. megfelelő védelmet biztosítanak a rovarokkal és a kullancsokkal szemben, amennyiben azt az érintett tagállam illetékes hatósága – az adott tagállam afrikai sertéspestissel kapcsolatos sajátos járványügyi helyzetéhez igazított kockázatértékelés alapján – előírja.
- h) állatbiztos kerítés legalább a sertésfélék tartására szolgáló helyiségek, valamint a takarmány és alom tárolására szolgáló épületek körül annak biztosítására, hogy a tartott sertésfélék, valamint takarmányuk és almozóanyaguk ne érintkezzen illetéktelen személyekkel és adott esetben más sertésfélékkel;
- i) érvényben van egy, az érintett tagállam illetékes hatósága által jóváhagyott biológiai védelmi terv, amely figyelembe veszi a létesítmény profilját és a nemzeti jogszabályokat

4.1.3 Járványvédelmi intézkedési terv

A megelőzés szempontjából fontos, hogy az állattartó folyamatosan, megfelelő biológiai biztonsági intézkedéseket alkalmazzon telepén. Ennek jogi alapját az Állategészségügyi Szabályzat kiadásáról szóló 41/1997. (V.28.) FM rendelet (továbbiakban: ÁSZ) teremti meg. Az ÁSZ 2. § (2) bekezdésében előírja, hogy a nagylétszámú állattartó telepeken az állattartónak járványvédelmi-intézkedési tervet kell készítenie, ami tartalmazza a telepen folyamatosan készenlében álló fertőtlenítőszer, berendezések felsorolását és mennyiségét is. A magyarországi szabályozás részletes előírást nem tartalmaz a járványvédelmi intézkedési terv összeállítására, tartalmára vonatkozóan.

Az Európai Unió joganyag azonban részletezi, hogy a sertéstelepek vonatkozásában a járványvédelmi intézkedési tervnek hogyan kell felépülnie. A 2023/594 Rendelet vonatkozó előírásai:

- a) érvényben van egy, az érintett tagállam illetékes hatósága által jóváhagyott biológiai védelmi terv (járványvédelmi intézkedési terv) amely figyelembe veszi a létesítmény profilját és a nemzeti jogszabályokat; az említett biológiai védelmi tervnek tartalmaznia kell legalább a következőket:
 - „tiszt” és „piszkos” területek kijelölése a gazdaság típusának megfelelően, például öltözők, zuhanyzók és ebédlő kialakítása;
 - az újonnan érkezett tartott sertésfélék létesítménybe való beléptetésére vonatkozó logisztikai eljárások kialakítása és adott esetben felülvizsgálata;
 - a létesítmények, szállítóeszközök és felszerelések tisztítására és fertőtlenítésére, valamint a személyzeti higiénéjára vonatkozó eljárások;

- a személyzet helybeni étkezésére vonatkozó szabályok és adott esetben (amennyiben szükséges) a sertésfélék tartására vonatkozó tilalom elrendelése a személyzet számára;
- célzott, rendszeres időközönként megtartott tájékoztató képzés a létesítményben dolgozó személyzet számára;
- logisztikai intézkedések bevezetése és adott esetben felülvizsgálata annak biztosítására, hogy a különböző járványügyi egységek megfelelően el legyenek különítve, és hogy a sertésfélék sem közvetlenül, sem közvetve ne kerüljenek érintkezésbe állati melléktermékekkel vagy más egységekkel;
- a helyiségeken vagy épületeken végzett építési vagy javítási munkák idejére a biológiai védelmi követelmények végrehajtását biztosító eljárások és utasítások;
- a biológiai védelmi intézkedések végrehajtását vizsgáló belső ellenőrzés vagy önértékelés.

Minden esetben fontos, hogy ez a terv telepre adaptált legyen. Vegye figyelembe a telep sajátosságait, a helyi viszonyokat.

4.1.4 Állati eredetű melléktermék ártalmatlanítása

A kórokozók terjesztésében fontos szerepet tölthet be az állattartó telepek működése során keletkezett állati eredetű melléktermék (állati hullák). Ezért fontos, hogy járványmentes időszakban is gondoskodni kell ezek megfelelő ártalmatlanításáról. „Békeidőben” a hatályos jogszabályi előírások alapján, ennek biztosítása az állattartó feladata. Ez történhet erre a tevékenységre szakosodott vállalkozások útján. A biológiai biztonság szempontjából még jobb megoldás, ha az ártalmatlanításra helyben kerül sor, az állattartó telepen működő, megfelelő engedélyekkel rendelkező kis kapacitású égető műben.

Az afrikai sertéspestis vaddisznóban történő megállapítása miatti intézkedések között szerepel, hogy a kislétszámú sertéstartó gazdaságok esetében az állategészségügyi hatóságnak kell gondoskodni az itt keletkezett elhullott házisertések hulláinak állami költségre történő ártalmatlanításáról. Természetesen az ártalmatlanításra történő elszállítás előtt végre kell hajtani az afrikai sertéspestis felderítésére irányuló vizsgálatok elvégzéséhez szükséges mintavételt.

4.1.5 Az állatmozgatások fokozott figyelemmel kísérése

A kórokozók terjesztésében fontos szerepet játszhatnak maguk az élő állatok. Ez megvalósulhat országon belül is, de napjainkban a kiterjedt kereskedelem révén országok között is lehetőség van a

kórokozók gyors terjedésére. Elengedhetetlen, hogy szállításra csak egészséges állatok kerüljenek, amelyek mentesek a fertőző betegségek kórokozóitól. Járványmentes időszakban is számos előírás van az élő állatok szállításával kapcsolatban, aminek betartása kötelező. A szolgáltató állatorvos a szállítási dokumentáció kiállítása előtt köteles meggyőződni az állatok azonosságáról, szállításra való alkalmasságáról, állategészségügyi státuszáról, a kísérő dokumentáció és a szállítóeszköz megfelelőségéről és arról, hogy az egyes betegségek vonatkozásában hasznosítási irányonként előírt szállítási feltételek teljesülnek-e.

Az afrikai sertéspestis esetén a fentiekén túl további előírásoknak kell megfelelnie a szállításra kerülő állatoknak, illetve a származási gazdaságoknak.

Élő sertések a fertőzött területen kívülre, illetve a fertőzött területen belül szabadon, továbbtartásra vagy azonnali vágásra csak akkor szállíthatók, ha a gazdaság járványügyi rendszere megfelel a kiemelt járványügyi előírásoknak és intézkedéseknek. A gazdaságnak évente két alkalommal hatósági állatorvos, vagy vele azonos jogállású személy által végzett ellenőrzés során, dokumentált módon kell az előírásoknak megfelelnie.

A továbbtartásra szállítandó sertéseket a kiszállítás időpontját megelőző legalább 30 napos időszakban, vagy – ha azok 30 naposnál fiatalabbak – születésük óta a feladó létesítményben kell tartani. Ebben az időszakban fertőzött területről tartott sertést tilos az adott létesítménybe, vagy azon járványügyi egységbe bevinni, ahol az elszállítandó sertéseket elkülönítve tartják. A fertőzött területről érkező sertéseknek az ASP-re meghatározott nyomonkövetési időszakban, azaz 15 napig a rendeltetési létesítményben kell maradniuk.

A gazdaságból minden héten PCR vizsgálatra mintát kell küldeni minden járványügyi egységből az első két 60 naposnál idősebb, vagy annak hiányában az elválasztást követően elhullott sertések hullájából. Az kiszállítást megelőző 15 napon belül virológiai (PCR) vizsgálat céljából alvadásban gátolt vért kell venni legalább annyi állatból, amely lehetővé teszi a létesítményben tartott állatok számának megfelelően 95%-os biztonsággal a 10%-os előfordulási gyakoriság kimutatását. A vérminták felének az elszállításra kerülő sertésekkel egy légtérben tartott állatokból, a másik felének a létesítmény egyéb járványügyi egységeiből kell származnia.

A kiszállítást megelőző 24 órán belül hatósági - jogosult vagy egyéb módon kijelölt - állatorvosnak klinikai vizsgálatot kell végeznie a létesítményben tartott és a mozgatni kívánt állatokra vonatkozóan, amely vizsgálat magába foglalja meghatározott számú sertés hőmérőzését is.

A mozgatást kizárólag az állatokért felelős személy által kijelölt, a szállítási dokumentumokban rögzített útvonalon, a fő közúti és vasúti útvonalakat előnyben részesítve kell megtervezni és végrehajtani. A szállítójárműveknek teljesíteni kell a rájuk meghatározott minimum követelményeket.

4.1.6 *Élelmiszerhulladék etetésének tilalma*

Már több évtizeddel ezelőtt kiderült, hogy milyen fontos szerepet játszhat az afrikai sertéspestis terjesztésében a fertőzött élelmiszerhulladék. Több kitörés esetében beigazolódott, hogy a nemzetközi utasforgalomból származó élelmiszerhulladék volt a fertőzés forrása. Európába a vírust csaknem mindig fertőzött országból származó sertés eredetű nyers élelmiszerekkel (kolbással, füstölt, pácolt nyers hússal) hurcolták be, az első gócot többnyire a repülőterek és kikötők ételmaradékával etetett sertésállományokban észlelték. Az ételmaradék a klasszikus sertéspestis kórokozójának terjesztésében is szerepet játszhat, ezért a szabályozás már régóta tiltja élelmiszer-hulladék sertéssel való etetését. További előírás, hogy a nemzetközi közúti, vasúti, légi és vízi személy- és teherszállításoknál keletkező élelmiszer-hulladékot össze kell gyűjteni és hatósági felügyelet mellett ártalmatlanná kell tenni. Ez a szabályozás az afrikai sertéspestis megelőzése szempontjából is fontos.

4.1.7 *Állatállományok állatorvosi ellátása*

A megelőzés szempontjából fontos, hogy az állattartó telepek, az ott tartott állatállományok folyamatos állategészségügyi felügyelet alatt álljanak. Jogszabályi előírások (törvény, rendelet) kötelezővé teszik, hogy az állattartónak nagylétszámú állattartó telep esetében az állatok állategészségügyi felügyeletét szolgáltató állatorvossal kötött írásos szerződéssel kell biztosítani. Ez a régi intézkedés az afrikai sertéspestis miatt kibővült, nem csak nagylétszámú sertéstelepekre vonatkozik ez az előírás, hanem a kislétszámúakra is. A fertőzött területen minden sertéstartónak írásos állategészségügyi-járványügyi ellátási szerződést kell kötnie egy szolgáltató állatorvossal.

4.1.8 *A vaddisznó és az afrikai sertéspestis*

A vaddisznó fontos szerepet játszhat, játszik az afrikai sertéspestis esetében a betegség fenntartásában, a vírus terjesztésében. Ebből a szempontból fontos a területen lévő állomány ismerete, ami lényeges a megelőzés és megállapított fertőzés esetén a védekezés szempontjából is. Az afrikai sertéspestis előfordulásának valószínűsége a vaddisznókban erősen függ a populáció sűrűségétől. A magas vaddisznósűrűség növeli az afrikai sertéspestis előfordulásának esélyét, a terjedési sebességét és perzisztenciáját. Ezért lényeges, mind a megelőzés (magas kockázatú terület), mind a védekezés (fertőzött terület) szempontjából a vaddisznóállomány sűrűségének csökkentése. Egyes területeken ez vadászattal is megoldható. A fertőzött területen a vadászat nem engedélyezett. Itt csak a diagnosztikai kilövés használható az állomány apasztására. Jelenleg arra nincs egyértelmű bizonyítékkal alátámasztott adat, hogy létezik olyan állománysűrűség, amely esetében a területre behurcolt afrikai sertéspestis fertőzés nem ered meg, illetve nem terjed tovább a vaddisznó állományban. A szakirodalmi adatok azonban több esetben vaddisznóállományok esetében a 0,5 vaddisznó/km² állománysűrűség elérését, fenntartását tartják elrendőnek.

A vaddisznó esetében az afrikai sertéspestis megelőzését, felszámolását szolgáló stratégia másik fontos eleme az elhullott vaddisznók szervezett keresése. A tapasztalat szerint a megtalált hullák nagy részéből (70-80 %) kimutatásra kerül az afrikai sertéspestis vírusa. A hullákban hosszú ideig megmarad a vírus. Így fontos szerepet játszhat a fertőzés fenntartásában, terjesztésében, ezért fontos, hogy a vadászterületen lévő vaddisznóhullát megtaláljuk és minél előbb ártalmatlanítsuk. E cél érdekében kell a vadászatra jogosultaknak a vadászterületen keresniük az elhullott vaddisznókat. Amennyiben a keresés során elhullott vaddisznó tetemet találnak, akkor azt mielőbb jelenteni kell az állategészségügyi hatóságnak.

4.1.9 A vaddisznó- házi sertés kapcsolat megakadályozása

A fertőzött területen lévő vaddisznóállomány veszélyt jelent a házi sertés állományokra. Fontos, hogy a két állomány közötti kapcsolatot megakadályozzuk. A kapcsolat lehet közvetlen és közvetett is.

Kettős kerítés

A közvetlen kapcsolatot leginkább úgy akadályozhatjuk meg, ha a házisertés tartó helyek megfelelően körbe vannak kerítve, úgy, hogy a kerítés biztonságosan megakadályozza a vaddisznó, házisertés kapcsolatot. A jelenleg hatályos magyarországi szabályozás szerint ennek kettősnek kell lenni.

Zöld etetés tilalma

A területen lévő vaddisznók váladékukkal fertőzhetik a terület növényeit. Amennyiben ezek begyűjtésre kerülnek és közvetlenül a házi sertés állomány etetésére használják fel, akkor a fertőzés forrása lehet. Ezért fertőzött területen tilos zöldet etetni a házisertésekkel. A fertőzés terjedésének megakadályozására szolgáló intézkedés, hogy mielőtt a sertések takarmányozására használják a lekaszált füvet vagy a közvetlenül a termőföldről származó gabonát, azokat kezelni kell az ASP vírusának hatékony ártalmatlanítása érdekében vagy 30 napig olyan helyen kell ezeket tárolni, ahol vaddisznó nem férhet hozzájuk.

Alomanyag, takarmányozás

A területről nem csak zöld begyűjtésére kerülhet sor. A gabonák betakarítását követően a szalma is hasznosításra kerülhet a sertésállományokban. Ezek a zöldhöz hasonlóan a fertőzés forrásai lehetnek, ha a fertőzött állatból származó váladékokkal szennyezettek. Ezért mielőtt fertőzött területről, közvetlenül a termőföldről származó szalmát a sertések almozására használnák, azt kezelni kell az ASP vírusának hatékony ártalmatlanítása érdekében, vagy 90 napig olyan helyen kell ezeket tárolni, ahol vaddisznó nem férhet hozzájuk.

Vadászat

A vadászok is szerepet játszhatnak a járvány terjesztésében. Amennyiben nem figyelnek a vadászati higiénéjára, az elejtett, esetlegesen fertőzött, vaddisznó váladékaival szerepet játszhatnak a kórokozó terjesztésében. A fertőzött állat vére nagy mennyiségben tartalmazza a vírust, ezért az elejtett állat szállítása során nagy figyelmet kell fordítani az állati test csomagolására (csurgás-csepegés mentesség). Még nagyobb figyelmet kell fordítani annak a vadásznak a vadászati higiénéjára, aki esetleg otthon sertésállománnyal rendelkezik. A vadászat során használt ruhát, cipőt ne használja a sertéseinek az ellátása során.

4.1.10 Vadmadarak

Ahogy az afrikai sertéspestis terjesztésében jelentős szerepe lehet a vaddisznónak, úgy a madárinfluenzánál a vadmadarak szerepét kell megemlíteni. A vadmadarak, a korábban leírtak szerint, általában tünetmentes hordozói a vírusnak és a tenyésztett baromfikkal érintkezve a fertőzés terjesztői lehetnek. Míg az afrikai sertéspestis esetében többek között a vaddisznó-házisertés kapcsolat megakadályozása a cél, addig a madárinfluenza esetében a vadmadarakkal való közvetlen, illetve közvetett kapcsolatot kell kiküszöbölni. Különösen kell erre figyelni a vándormadarak vonulási időszakában. Úgy kell a baromfiállományokat tartani, hogy ne legyen lehetőségük a vadmadaraknak bejutni hozzájuk, illetve a közvetett kapcsolatot is meg kell akadályozni. A takarmányt zárt, fedett helyen kell tartani. A tárolás során biztosítani kell, hogy a takarmányhoz ne férjen hozzá idegen fajú állat. Az alom tárolását úgy kell megoldani, hogy elkerülhető legyen a vadmadarakkal történő érintkezés, lehetőleg fedett, zárt helyen, vagy fóliával letakarva.

4.1.11 „All-in/all-out” technológia

Minden esetben cél, hogy a telepre irányuló személy és járműforgalom a lehetőségekhez képest a legminimálisabb legyen. E cél megvalósulásában segíthet, ha az egyszerre be, egyszerre kitelepítés módszerét alkalmazzuk a baromfitelepek működtetése során, azaz a megfelelően kitakarított és kifertőtlenített telepet egyszerre (vagy rövid időszakon belül) azonos korú állatokkal töltjük fel. Nagy kockázatot jelent, ha egy baromfitelepen eltérő korú állomány található és így a nevelés kapcsolódó műveleteket (letelepítés, esetleg áttelepítés, kiszállításhoz kapcsolódó pakolás, kitrágyázás, takarítás, fertőtlenítés) más-más időpontban kell végrehajtani.

4.1.12 A betegségek korai felismerése

A területen lévő vadon élő fogékony állatok fertőzöttségének ismerete fontos mind az afrikai sertéspestis, mind a madárinfluenza vonatkozásában. Ez monitoring programok alkalmazásával, működtetésével biztosítható.

Afrikai sertéspestis

Az ASP korai felismerése rendkívül fontos a betegség terjedésének mérséklése és a házisertés állományok védelme szempontjából is. A korai felismerés megfelelően működő surveillance rendszer nélkül elképzelhetetlen. A surveillance rendszert szakmai szempontból két részre oszthatjuk: a betegsére gyanút keltő egyedek vizsgálatán alapuló passzív surveillance-re és az egészséges állatok előre megtervezett séma szerinti vizsgálatán alapuló aktív (célzott) surveillance-re. Az ASP esetében a megfertőződött egyedek döntő többsége elhullik, ezért az aktív (célzott) surveillance sokkal kevésbé hatékony, mint pl. a klasszikus sertéspestis esetében. Éppen ezért az ASP korai felismerésének kulcsa a passzív surveillance, de ehhez a klasszikus értelemben vett passzív surveillance, amely csak a gyanús állatok vizsgálatán alapul, nem elegendő. A megfelelő hatékonyság érdekében tehát a passzív surveillance-t meg kell erősíteni olyan egyedek vizsgálatával, amelyek esetében a gyanú nem erősíthető meg, de klinikai tüneteik vagy kórbonctani elváltozásai összefügghetnek az ASP jelenlétével is.

Házisertések esetében, ha az ASP gyanúja kizárásra kerül, de a sertés előzetes tünetek nélkül, hirtelen elhullott, vagy annak +40 °C feletti láza három napig tartó gyógykezelés alatt sem múlt el, vagy a lázas állat a gyógykezelés ellenére elhullott, akkor a szolgáltató állatorvosnak az ilyen egyedből (vagy egyedekből) laboratóriumi vizsgálat céljára - a megerősített ASP passzív surveillance keretében - mintákat kell küldenie. Ezen felül a közepes kockázatú, magas kockázatú, valamint a fertőzött területek esetében a terület ASP kockázati besorolásának megfelelő számú elhullott sertést kell beküldeni a sertéstartó telepekről, olyan egyedeket is megmintázva, amelyek esetében az ASP gyanúját nem erősítették meg és nem hirtelen, előzetes tünetek nélkül hullottak el.

A vágóhidakon a fertőzött területekről (II. típusú, korlátozás alatt álló körzet) érkező szállítmányok esetében valamennyi útihulla és szálláshulla esetében el kell végezni a kórbonctani vizsgálatot és a passzív surveillance keretében ezen állatokból mintát kell küldeni laboratóriumi vizsgálatra. A mentes (közepes kockázatú körzet) és magas kockázatú (I. típusú, korlátozás alatt álló körzet) területekről érkező sertések esetén az útihullák és szálláshullák fent említett mintavételezéséről a hullák kórbonctani vizsgálati lelete és az érintett szállítmány élő sertéseinek klinikai vizsgálati lelete alapján a vágóhidat felügyelő hatósági állatorvos dönt: amennyiben az afrikai sertéspestis gyanúja egyértelműen kizárható, úgy nem szükséges a mintaküldés.

Vaddisznók esetében a megerősített passzív surveillance elsősorban minden megtalált elhullott egyed vizsgálatát jelenti. Ezen felül a közepes kockázatú, magas kockázatú, valamint a fertőzött területek esetében az elhullott vaddisznók szervezett, aktív keresése is kötelező. A vonatkozó szabályok szigorúsága a kockázat növekedésével összhangban nő.

Madárinfluenza

Az országos madárinfluenza monitoring program keretében megyénként meghatározott számú vadmadár hullát vagy azokból származó mintát [kloáka vagy légcsőtampon, esetleg szövetszövetminta (agy, szív, tüdő, légcső, vese és belek)] kell laboratóriumi vizsgálatra küldeni a madárinfluenza felderítése céljából. Moribund madaraktól légcső és/vagy kloáka tamponminta is küldhető. Ez Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye vonatkozásában 59 a 2023. évben.

A vadmadarak mellett a tenyésztett baromfiállományok bizonyos számú egyedeiből is kell mintát venni a monitoring program keretében. Az aktív surveillance program célja a betegség korai észlelése baromfiban, a HPAI kimutatása a tüneteket kevésbé mutató fajokban és az alacsony patogenitású vírusok cirkulációjának kimutatása a magas baromfisűrűségű területeken.

A mintázandó telepek kiválasztásánál figyelembe kell venni a Bizottság 2020/689 felhatalmazáson alapuló rendeletének II. mellékletének 5. és 6. szakaszában felsorolt kockázati tényezőket:

- a) a betegség korábbi és aktuális járványügyi helyzete és időbeli alakulása baromfi és vadon élő madarak esetében;
- b) a létesítmények közelsége olyan víztestekhez és egyéb helyekhez, ahol vándormadarak, különösen vízimadarak nagy számban gyülekezhetnek és pihenhettek meg, mikor vonulásuk során belépnek az Unió területére vagy áthaladnak azon;
- c) a célfajokhoz tartozó vadon élő madarak intenzívebb érkezésének és vonulásának időszaka az Unió területén;
- d) a baromfitenyésztés struktúrája, beleértve a különböző tenyésztési rendszerekben érintett tágabb ágazatot;
- e) a létesítmények földrajzilag olyan területen helyezkednek el, ahol nagy a baromfiállomány sűrűsége;
- f) a létesítményekben alkalmazott biológiai védelmi gyakorlatok;
- g) a baromfi, a termékek és a baromfiszállító járművek mozgásának típusa és gyakorisága, valamint a kereskedelem szerkezete; valamint
- h) a HPAI vírusok vándormadarak általi terjesztésének relevanciájával kapcsolatban végzett kockázatértékelések és tudományos tanácsadás.

A létesítmények szintjén a következő kockázati tényezőket kell figyelembe venni:

- a) a tartott fajok;
- b) a tenyésztési ciklus és időtartam;
- c) több baromfifaj jelenléte;
- d) vegyes korosztályú baromfiállományok jelenléte;
- e) hosszú életű baromfi jelenléte;
- f) a csoportos mozgáson alapuló (all-in-all-out) elv alkalmazása;
- g) a tételek közötti várakozási idő hossza; valamint
- h) biológiai védelmi gyakorlatok és elhelyezési feltételek.

A Ramsari területek madárinfluenza szempontjából magas kockázatú területnek minősülnek, míg a Ramsari területeket övező 10 km-es sáv közepes kockázatúnak. A mintázásra szánt gazdaságok meghatározásánál lehetőség szerint ezek közül kell kiválasztani a mintázandó telepek 50%-át.

4.1.13 Vakcinázás

Az afrikai sertéspestis esetében jelenleg a betegség megelőzésére vagy befolyásolására specifikus védekezési módszer (vakcina) nincs. Egyenlőre a védekezés egyetlen lehetséges módja a betegség behurcolásának megelőzése, illetve járvány kitörés esetén a betegség mielőbbi felismerése és a góc gyors felszámolása, az összes fertőzött és fertőzöttségre gyanús állat leölése, ártalmatlanítása útján. A világban több helyen folynak kísérletek hatékony vakcina kifejlesztésére, de eddig még nem került sor minden szempontból megfelelő vakcina előállítására.

A madárinfluenza esetében a Bizottság (EU) 2023/361 felhatalmazáson alapuló rendelete (2022. november 28.) az (EU) 2016/429 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek az egyes állatgyógyászati készítmények bizonyos jegyzékbe foglalt betegségek megelőzése és az e betegségekkel szembeni védekezés céljából történő alkalmazására vonatkozó szabályok tekintetében történő kiegészítéséről lehetővé teszi a vakcinázást a tagállamok részére a magas patogenitású madárinfluenza megelőzésére és a betegséggel szemben történő védekezés céljából. A vakcinázás alkalmazása tagállami hatáskörben dől el. A vakcinázás és a vakcinázott állományok felügyeletének részleteit a fent említett jogszabály tartalmazza. Az állatkerti állatok megelőző vakcinázásának részletes szabályait a 143/2007 FVM rendelet 9. melléklete tartalmazza.

4.1.14 Költségek viselése, kártalanítás

A betegség megelőzése, minél előbbi felszámolása szempontjából fontos, hogy az állam megfelelő módon részt vegyen a felmerülő költségek viselésében. Az állami szerepvállalás több területen jelenhet meg. Ez vonatkozik a megelőzés, felszámolás keretében végzett vizsgálatokra. A különböző diagnosztikai vizsgálatok költségét az államnak kell viselni.

A kiadások főbb területei:

- rendes működésen kívüli, a betegség kitörése miatt felmerült bérköltség és dologi költség;
- vásárolt berendezések és fogyóeszközök költségei;
- a leölés, az ártalmatlanítás, fertőtlenítés költségei;
- az elhullott és leölt állatok, illetve megsemmisített tárgyak és eszközök után fizetett állami kártalanítási költségei;
- igénybe vett földterület, jármű, épület, berendezés, eszköz és anyag költsége;
- jogi személyek és természetes személyek aktív közreműködésre kötelezésének költségei;
- közcélú munkavégzés költségei;

A különböző járványügyi intézkedések végrehajtása szempontjából fontos tényező, hogy az érintett állattartó az intézkedések kapcsán (pl. állatok leölése) kártalanításra jogosult.

4.2 A betegséggyanú megállapítása, intézkedések

A betegség gyanújának bejelentését követően haladéktalanul hatósági állatorvosi vizsgálatra van szükség. A hatósági állatorvosnak a biológiai biztonsági intézkedések szigorú betartása mellett vizsgálatot kell végezni az érintett telepen. Az érintett állatoktól függően ez lehet

- elhullott állat esetén kórbonctani vizsgálat
- élő állat esetén klinikai vizsgálat.

A vizsgálat során a hatósági állatorvosnak leltárt kell készítenie a telepen található különböző korcsoportú sertésekről. Vázlatos tervet kell készíteni a telepen lévő sertésistállókról, minden egyes épület esetében az abban található különböző korcsoportú állatok számának feltüntetésével, a klinikai vizsgálatokra kijelölendő sertések kiválasztása céljából. A klinikai vizsgálat során meg kell mérni a testhőmérsékletet és a vizsgálatnak a következő sertésekre vagy sertéscsoportokra kell irányulni:

- beteg, vagy étvágytalan sertések;
- fertőzöttségre gyanús forrásból származó közelmúltban behozott sertések;
- olyan sertések, amelyeket olyan külső látogatók kerestek fel, akik ASP-vel fertőzött vagy fertőzöttségre gyanús sertésekkel a közelmúltban érintkezhettek;
- kontaktsertések;
- betegségből a közelmúltban felgyógyult sertések.

Célszerű az állomány vizsgálatát a telep azon részein kezdeni, ahol az állattartó vagy képviselője szerint a sertések egészségesek, utoljára hagyva a gyanús sertéseket.

4.2.1 A kórbonctani vizsgálat

A klinikai vizsgálatok befejeztével a hatósági állatorvosnak alaposan meg kell vizsgálnia a telepen lévő elhullott sertéseket, és fel kell jegyeznie a tapasztalt elváltozásokat.

Jellemző kórbonctani tünetek:

- véres folyadék a mell-és hasüregben;
- magnagyobbodott sötét lép;
- vézses nyirokcsomók;
- vézések a veséken, a hashártyán, a gyomor, a bél és a húgyhólyag nyálkahártyáján, továbbá a szíven és a mellhártyán.

Az afrikai sertéspestis megalapozott gyanújának kell tekinteni az alábbi eseteket:

Ha az állományban több sertésnek is 40 °C feletti láza van, amely három napig tartó antibiotikum kezelés után sem múlik el, és:

- az állomány több korcsoportjában is vannak bágyadt, étvágytalan és/vagy lázas egyedek, vagy
- legalább egy lázas egyed esetében bőrvérzés és/vagy a bőr cyanotikus elváltozása is tapasztalható, vagy
- legalább egy lázas egyed esetében vért tartalmazó bélsár fordul elő, vagy
- egyéb járványügyi körülmények valamelyikének előfordulása nem zárható ki

Olyan elhullott sertést, amely boncolása során az a)-d) pontokban felsorolt kórbonctani elváltozások legalább egyike megtalálható:

- a) megnagyobbodott és sötét színű lép,
- b) vérzések:
 - a bőrben,
 - a gyomor és/vagy a bélcsatorna nyálkahártyája alatt,
 - a mellhártya és/vagy a szívburok alatt,
 - a húgyhólyag nyálkahártyáján,
 - a nyirokcsomókban,
 - a lép burka alatt.
- c) Savós-véres szabad tartalom a mell- és/vagy a hasüregben és/vagy a szívburokban.
- d) Epehólyagfal ödéma fekélyképződéssel.

Ha az állományban elhullott egyed vagy egyedek kórboncolása során ugyan nem voltak megállapíthatóak az ASP-re utaló kórbonctani elváltozások, de:

- az állomány több korcsoportjában történt elhullás, vagy
- ha az állomány csak egy korcsoportból áll és több egyed elhullott 24 órán belül, vagy
- több sertésnek is 40 °C feletti láza van, amely három napig tartó antibiotikum kezelés után sem múlt el, vagy
- egyéb járványügyi körülmények valamelyikének előfordulása nem zárható ki

4.2.2 Mintavétel

Betegség gyanú esetén az egyik legfontosabb, hogy minél előbb megtörténjen a mintavétel a tüneteket mutató élő vagy elhullott állatokból.

Mintavétel virológiai vizsgálathoz

-Az ASP vírus (antigén, genom) kimutatására legmegfelelőbbek az elhullott vagy az állatvédelmi szabályok betartásával leölt sertések a manduláinak, legalább egy bélfodri és egy egyéb (pl. garatmögötti, fültőalatti, áll alatti) nyirokcsomóinak, valamint a lépének és a veséinek szöveteiből vett minták. Lépéből, veséből 10 g mintát kell venni, a többi szerv esetében legalább mokkacukor nagyságú darabok elegendők. Önemésztett hullák esetében egy teljes csöves csontot vagy szegycsontot kell beküldeni a laboratóriumba.

-A hatóság utasítására virológiai vizsgálat céljából alvadásban gátolt (pld. EDTA vércsőbe vett) vér és/vagy vérrög mintákat kell gyűjteni olyan sertésekből, amelyek a láz jeleit vagy a betegség egyéb tüneteit mutatják.

-Vektorok: Amennyiben vektorok közvetítő szerepe felmerül, belőlük virológiai vizsgálat céljából mintát kell küldeni a laboratóriumba.

A szövetmintákat az aszepszis szabályainak betartásával kell venni, anélkül, hogy fertőtlenítőszerrel érintkeznének, azután tiszta edénybe kell tenni és azonosító jellel kell ellátni. Egy állatból egy gyűjtőedénybe (pl. SARSTEDT mandulavételi pohárba) kerüljön a minta. A mintákat + 4 C° hőmérsékleten kell tárolni és így kell laborba küldeni.

Madárinfluenza gyanú esetén legalább 5 beteg/elhullott madarat (és/vagy legalább 20 darab légszóból/garatból vett tamponminta és 20 darab kloákából vett tamponminta) kell vizsgálatra küldeni korcsoportonként.

A mintákat kísérő iratnak tartalmaznia kell a járványtani helyzetet, továbbá azon állatok adatait, amelyekből a mintákat vették, beleértve a klinikai és kórbonctani tüneteket. A kísérőirat egy példányát a hatósági állatorvosnak meg kell őriznie, hogy majd az eset egyéb dokumentációjához csatolja, egy példányt pedig a Helyi Járványvédelmi Központba kell küldenie.

Mintavétel szerológiai vizsgálatokhoz

Az afrikai sertéspestis esetében a diagnózis megerősítése vagy a fertőzöttség kizárása céljából szükséges lehet szerológiai vizsgálatok végzésére. E célból a feltételezett fertőzést követő 8-21 nap között kell vért venni a betegségre gyanús, illetve a betegségre gyanús állatokkal együtt tartott sertésekből.

Szerológiai vizsgálat céljából alvadásgátlót nem tartalmazó vérmintát kell a laboratóriumba küldeni. Szerológiai vizsgálatokhoz legalább olyan számú mintát kell venni, amennyi 95 %-os biztonsággal lehetővé teszi a 10 %-os előfordulási gyakoriság (szeroprevalencia) kimutatását.

Ugyanezen szabályzat szerint kell mintát venni:

- ha a sertéseket a fertőzöttségre gyanús gazdaságokban megelőző intézkedésként ölik le;
- védőkörzetben vagy megfigyelési körzetben lévő gazdaságokból sertések elszállításának engedélyezése előtt, továbbá levágásának, leölésének engedélyezése előtt;
- újraterelítést követő ellenőrző vizsgálatok esetén;
- korlátozások feloldása előtt a védőkörzetben és megfigyelési körzetben található gazdaságokban.

Madárinfluenza vonatkozásában is sor kerülhet szerológiai vizsgálatra. Ilyen irányú vizsgálat esetén minimum 20 darab vérmintát kell venni a láthatóan beteg, vagy felgyógyult madaraktól.

A mintákat kísérő iratnak tartalmaznia kell a járványtani helyzetet, továbbá azon állatok adatait, amelyekből a mintákat vették, beleértve a klinikai és kórbonctani tüneteket. A kísérőirat egy példányát a hatósági állatorvosnak meg kell őriznie, hogy majd az eset egyéb dokumentációjához csatolja, egy példányt pedig a Helyi Járványvédelmi Központba kell küldenie.

A mintaküldés

Akár virológiai, akár szerológiai vizsgálatra vett mintákról van szó, minden esetben gondoskodni kell a minták megfelelő csomagolásáról.

A vérmintákat és a szövetmintákat lehetőleg futárral, a lehető leggyorsabb rendelkezésre álló módon, az illetékes laboratóriumba kell küldeni. A vizsgáló laboratóriumot előzetesen értesíteni kell. A mintákat szállítás során hűtő csomagolásban kell tartani, fagyasztani tilos.

Fontos, hogy a mintákkal a laboratóriumba küldött kísérőirat tartalmazzon információkat az állomány közelmúltbéli előéletéről, a járványügyi helyzetről, beleértve a fertőzés lehetséges forrását és a behurcolás idejét.

4.2.3 A gyanú megállapítását követő megfigyelési zárlat

Amennyiben a gyanú megerősítésre kerül, akkor a telepre megfigyelési zárlatot kell elrendelni, mely az alábbi intézkedéseket foglalja magában.

- a) a gazdaságban található sertéseket korcsoportok szerint nyilvántartásba kell venni, a nyilvántartást naprakészen kell vezetni, beszámítva a fertőzésgyanús időszak alatt történt elléseket és elhullásokat is,
- b) a nyilvántartást a hatósági állatorvosnak minden látogatáskor ellenőriznie kell
- c) a gazdaságban lévő összes sertést a szállásában kell tartani vagy a gazdaságon belül olyan helyre kell elzárni, ahol el lehet különíteni a fertőzöttségre gyanús állatokat
- d) a gazdaságba nem hozható be, illetve onnan nem vihető ki sertés, továbbá a járási hivatal az állatmozgások tilalmát szükség esetén kiterjesztheti más állatfajokra is
- e) a hatósági állatorvos engedélye nélkül a gazdaságból nem vihető ki a serteshús, serteshúskészítmény, -ondó, -petesejt, -embrió, takarmány, eszközök, anyagok, serteshulla vagy olyan hulladék, amely feltételezhetően terjesztheti az afrikai sertéspestist, továbbá azok nem bocsáthatók kereskedelmi forgalomba sem
- f) személyek és járművek a gazdaságon belül a hatósági állatorvos írásos engedélyével közlekedhetnek
- g) a gazdaság, valamint a sertésistállók be- és kijáratánál fertőtlenítést kell végezni, azért aki belép az istállóba vagy kilép onnan, annak be kell tartania az ASP vírusa széthurcolásának megakadályozására kiadott hatósági előírásokat

h) a gazdaság elhagyása előtt valamennyi szállítóeszközt gondosan fertőtleníteni kell, továbbá az ott dolgozók kizárólag a hatósági állatorvos engedélyével, fertőtlenítés és átöltözés után hagyhatják el a gazdaságot

i) járványügyi vizsgálatot kell végezni

Az elrendelt korlátozó intézkedésekkel kapcsolatosan az arra járók figyelmének felhívása érdekében a telep bejáratánál figyelmeztető táblát kell kihelyezni.

Madárinfluenza gyanú megállapítása esetén is az előbb felsoroltakkal azonos intézkedéseket kell megtenni.

Járványügyi nyomozás

Már a gyanú megállapítása esetén előzetesen járványügyi nyomozást kell végezni. Ennek során át kell tekinteni a telepre irányuló és a telepről kiinduló mozgásokat (élő állat, anyagok, járművek, személyek). Célja a betegség lehetséges eredetének kiderítése és a továbbterjedés lehetséges irányainak meghatározása.

4.3 A betegség megállapítása, intézkedések

Amennyiben az alkalmazott biológiai biztonsági intézkedések ellenére egy állattartó telepen megjelenik a betegség, hatékony, gyors intézkedésekre van szükség. Ezek jogszabályok által meghatározottak.

Ha egy létesítményben, élelmiszer- és takarmányipari vállalkozásban, állati melléktermékekkel foglalkozó létesítményben vagy egyéb helyszínen – ideértve a szállítóeszközöket is – A kategóriájú betegség [A kategóriájú betegség: olyan jegyzékbe foglalt betegség, amely általában nem fordul elő az Unió területén és amelynek kimutatásakor azonnal mentesítési intézkedést kell tenni az (EU) 2016/429 rendelet 9. cikke (19 bekezdésének a) pontjában foglaltak szerint.] tör ki, az illetékes hatóság a fertőzött létesítmény vagy helyszín körül haladéktalanul létrehoz egy korlátozás alatt álló körzetet, amely a következőkből áll:

- a) egy védőkörzet, amelynek kijelölése az adott A kategóriájú betegségre nézve meghatározott, a kitörés helyszínétől számított minimális sugárméret alapján történik;
- b) egy felügyeleti körzet, amelynek kijelölése az adott A kategóriájú betegségre nézve meghatározott, a kitörés helyszínétől számított minimális sugárméret alapján történik; valamint
- c) ha szükséges, az (EU) 2016/429 rendelet 64. cikkének (1) bekezdésében meghatározott kritériumok szerint további, korlátozás alatt álló körzetek a védőkörzetek és a felügyeleti körzetek körül vagy azok

szomszédságában, amelyekben az illetékes hatóság ugyanazon intézkedéseket alkalmazza, mint amelyeket a felügyeleti körzetre előír a jogszabály vonatkozó része.

Mindkét betegség esetén a jogszabály által meghatározott körzetek minimális sugara védőkörzet esetén 3 km, felügyeleti körzet esetén 10 km.

4.3.1 Védőkörzeti intézkedések

Az illetékes hatóság haladéktalanul elrendeli az alábbi intézkedések végrehajtását a védőkörzetben található olyan létesítményekben, ahol jegyzékbe foglalt fajokhoz tartozó állatokat tartanak, de az A kategóriájú betegség jelenlétét nem állapították meg, az alábbiak céljából:

- a) a jegyzékbe foglalt fajokhoz tartozó állatok elkülönítése a vadon élő állatoktól és a jegyzékbe nem foglalt fajokhoz tartozó állatoktól;
- b) további felügyelet alkalmazása annak megállapítása érdekében, hogy az A kategóriájú betegség továbbterjedt-e a létesítményekre, ideértve a megnövekedett morbiditást vagy mortalitást, vagy a termelési adatokban megmutatkozó jelentős csökkenést; az illetékes hatóság haladéktalan tájékoztatása az ilyen növekedésről és csökkenésről;
- c) adott esetben a rovarok, a rágcsálók és a betegség további vektorai elleni védekezést célzó megfelelő eszközök alkalmazása a létesítményben és környékén;
- d) megfelelő fertőtlenítőeszközök használata a létesítmény be- és kijáratainál;
- e) az adott A kategóriájú betegség terjedése kockázatának teljes kizárása érdekében megfelelő biológiai védelmi intézkedések alkalmazása minden olyan személyen, aki érintkezésbe került a jegyzékbe foglalt fajokhoz tartozó tartott állatokkal, vagy belépett a létesítménybe, illetve elhagyta azt, valamint a szállítóeszközökön;
- f) a létesítménybe látogató valamennyi személy nyilvántartása, e nyilvántartások naprakész vezetése a betegségfelügyeletnek és -védelemnek az előmozdítása érdekében, valamint kérésre e nyilvántartások elérhetővé tétele az illetékes hatóság számára;
- g) a jegyzékbe foglalt fajokhoz tartozó elhullott vagy leölt tartott állatok teljes testének vagy annak részeinek előírás szerinti ártalmatlanítása.

A védőkörzetre vonatkozó fontos intézkedés, hogy mindazon létesítményekben (telepeken), ahol fogékony állatokat tartanak hatósági állatorvosi látogatást kell tenni (lehető leghamarabb), melynek során ellenőrzi az elrendelt intézkedések végrehajtását, klinikai vizsgálatot végez az ott tartott állatokon, illetve szükség esetén mintát vesz az állatokból laboratóriumi vizsgálat céljából, az adott betegség jelenlétének megállapításához vagy kizárásához.

További intézkedésként az illetékes hatóságnak meg kell tiltani a jegyzékbe foglalt fajokhoz tartozó állatokhoz és az azokból származó termékekhez és egyéb anyagokhoz kapcsolódó, védőkörzeten belüli, védőkörzetből kifelé irányuló és védőkörzetbe irányuló tevékenységeket, ideértve a mozgást is.

- A jegyzékbe foglalt fajokhoz tartozó tartott állatok korlátozás alatt álló körzetben található létesítményekből történő mozgatása
- A jegyzékbe foglalt fajokhoz tartozó tartott állatok korlátozás alatt álló körzetben található létesítményekbe történő mozgatása
- A jegyzékbe foglalt fajokhoz tartozó vadak újratelepítése
- A jegyzékbe foglalt fajokhoz tartozó tartott állatok vásárra, piacra, bemutatóra vagy más rendezvényekre vitele, ideértve e fajok egyedeinek összegyűjtését és szétosztását is
- A jegyzékbe foglalt fajokhoz tartozó tartott állatoktól gyűjtött sperma, petesejt és embrió korlátozás alatt álló körzetben található létesítményekből történő mozgatása
- Sperma, petesejt és embrió gyűjtése a jegyzékbe foglalt fajokhoz tartozó tartott állatoktól
- A jegyzékbe foglalt fajokhoz tartozó tartott állatok mozgó mesterséges megtermékenyítése
- A jegyzékbe foglalt fajokhoz tartozó tartott állatok mozgó természetes fedeztetése
- A jegyzékbe foglalt fajokhoz tartozó tartott és vadon élő állatokból származó friss hús – kivéve a belsőségeket – korlátozás alatt álló körzetben található vágóhidakból vagy vadfeldolgozó létesítményekből történő mozgatása
- A jegyzékbe foglalt fajokhoz tartozó tartott és vadon élő állatokból származó belsőségek korlátozás alatt álló körzetben található vágóhidakból vagy vadfeldolgozó létesítményekből történő mozgatása
- A jegyzékbe foglalt fajokhoz tartozó állatoktól származó friss húsból előállított húskészítmények korlátozás alatt álló körzetben található létesítményekből történő mozgatása
- Jegyzékbe foglalt fajokhoz tartozó tartott állatokból származó állati melléktermékeknek korlátozás alatt álló körzetben található létesítményekből történő mozgatása, az elhullott állatok teljes testének vagy testrészeinek kivételével

Az afrikai sertéspestis készenléti terv a védőkörzetben számos intézkedés foganatosítását írja elő.

A védőkörzetben a következő intézkedéseket kell foganatosítani:

- a lehető leghamarabb számba kell venni valamennyi sertéstelepet;
- hét napon belül valamennyi sertéstelepet hatósági állatorvosnak kell meglátogatnia, a sertések klinikai vizsgálata és az állomány nyilvántartás ellenőrzése céljából;
- a sertések közúti és magántulajdonban lévő úton történő lábontarítása és szállítása tilos;
- sertések a zárlati területen keresztül megállás és kirakodás nélkül az Országos Járványvédelmi Központ által kijelölt közutakon és vasúton előzetes engedély nélkül is szállíthatók;
- azok a járművek és felszerelések, amelyeket sertések, más állat vagy anyag szállítására használtak a védőkörzeten belül nem hagyhatják el:
 - a védőkörzeten belüli telepet;
 - a védőkörzetet;
 - a vágóhidat;
- anélkül, hogy a Helyi Járványvédelmi Központ által meghatározott módon végzett takarításon és fertőtlenítésen átesnek, és ennek végrehajtását hatósági állatorvos ellenőrizte volna;
- a sertéstelepek területére semmilyen más állatfaj egyedei sem vihetők be, illetve nem hagyhatják el azt a járási főállatorvos engedélye nélkül;

- a védőkörzetben a sertések bármilyen megbetegedését és elhullását jelenteni kell a járási főállatorvosnak, hogy az ASP esetleges jelenlétének kivizsgálása megtörténhessen;
- a védőkörzeten belüli tartási helyét egyetlen sertés sem hagyhatja el addig, amíg a fertőzött telep előzetes takarítását és fertőtlenítését (és ha szükséges volt a rovarirtást) követően legalább 40 nap le nem telt;
- sertések spermája, petesejtje vagy embriója nem hagyhatja el a védőkörzeten belül elhelyezkedő gazdaságokat;
- a sertésletelekre belépő vagy azokat elhagyó minden személynek be kell tartania az afrikai sertéspestis vírus elterjedése kockázatának csökkentéséhez szükséges megfelelő járványvédelmi (biológiai biztonsági) intézkedéseket;
- negyven nappal a fertőzött telep előzetes takarítása és fertőtlenítése után engedély adható a sertések tartási helyül szolgáló telepről történő elszállítására.

A madárinfluenza megállapítása esetén hasonló intézkedések elrendelésére kerül sor, természetesen figyelembe vételre kerülnek a faji sajátosságok (tojásra vonatkozó intézkedések).

4.3.2 Felügyeleti körzeti intézkedések

A védőkörzetre előírt intézkedéseket kell alkalmazni a felügyeleti körzetben található valamennyi olyan létesítményben, ahol jegyzékbe foglalt fajokhoz tartozó állatokat tartanak, beleértve a mozgásokra vonatkozó különböző korlátozásokat.

A felügyeleti körzet kiválasztott létesítményeit a hatósági állatorvosnak szintén meg kell látogatni.

Intézkedések a betegséggel érintett állattartó telepen

Azon a telepen, ahol a betegséget megállapították, az érintett állományt haladéktalanul le kell ölni. A keletkezett állati eredetű melléktermék ártalmatlanításáról az állategészségügyi hatóságnak gondoskodnia kell. Elsődleges az állati eredetű melléktermék adott kategóriájára engedélyezett üzemben történő ártalmatlanítása. Meg kell semmisíteni a betegség terjesztésére alkalmas anyagokat és tárgyakat abban az esetben, ha fertőtlenítésük nem lehetséges. El kell végezni a betegség megállapításakor az előírt előzetes fertőtlenítéseket, majd az érintett állomány felszámolását követően a takarítások elvégzését követően a végfertőtlenítést.

4.3.3 Az afrikai sertéspestis vaddisznóban történő megállapítása

Az afrikai sertéspestis vaddisznóban történő megállapítása a korábban leírtaktól eltérő intézkedéseket kíván. A betegség vaddisznóban (vadon élő sertésfélében) történő megállapítása esetén egy fertőzött

körzet („fertőzött körzet”: olyan körzet, ahol a betegség vadon élő állatok körében való jelenlétének hatósági megerősítése esetén a tartott és vadon élő állatok mozgása és mozgása tekintetében korlátozást rendelhetnek el és más járványvédelmi vagy biológiai védelmi intézkedéseket alkalmazhatnak az A kategóriájú betegség terjedésének megelőzése érdekében.) létrehozásáról kell gondoskodni.

A Bizottság 2020/687 rendelete szerint a betegség további terjedésének megakadályozása érdekében a következők alapján határozhatja meg a fertőzött körzetet:

- a) a betegségleírás;
- b) a jegyzékbe foglalt fajokhoz tartozó vadon élő állatok becsült populációja;
- c) az adott A kategóriájú betegség terjedéséhez hozzájáruló kockázati tényezők, különös tekintettel az A kategóriájú betegség jegyzékbe foglalt fajokhoz tartozó állatokat tartó létesítményekbe történő behurcolásának kockázatára;
- d) a mintavétel eredményei; valamint
- e) egyéb releváns tényezők.

Azon vadon élő állatok testével kapcsolatban, amelyekben megállapításra került az adott A kategóriájú betegség jelenléte, az illetékes hatóságnak – függetlenül attól, hogy az állatokat leölték vagy elhullva találták-e – meg kell bizonyosodnia arról, hogy:

a) az elhullott vadon élő állatok teljes testének vagy annak részeinek ártalmatlanítása vagy feldolgozása az 1069/2009/EK rendeletnek megfelelően megtörtént; valamint

b) amennyiben megvalósítható, minden olyan anyagot, amely érintkezésbe került elhullott vadon élő állatok testével vagy abból származó melléktermékkel, és ezért valószínűsíthetően szennyezett, tisztításnak és fertőtlenítésnek vetnek alá, vagy az utasításoknak megfelelően és hatósági állatorvosi felügyelet mellett ártalmatlanítanak.

Amint az ASP-t vaddisznókban állapítják meg, a megyei főállatorvos valamennyi, a meghatározott fertőzött területen lévő sertéstelepet megfigyelési zárlat alá helyezi, valamint az alábbiak szerint intézkedik:

-minden sertéstartó telep sertésállományát korcsoportok szerint nyilvántartásba kell vennie és ennek során ellenőriznie kell, hogy a területen található minden sertéstartó telep szerepel-e a központi adatbázisban;

-az állatlétszám változást a sertéstartó telepeken az állattartónak naprakészen kell vezetnie, azt a hatósági állatorvos kérésére be kell mutatnia, aki az adatokat minden szemle alkalmával ellenőrzi;

-minden sertéstartó telepen az összes sertést elzárva, úgy kell tartani, hogy vaddisznóval ne tudjon érintkezni;

-intézkedni kell annak megelőzésére, hogy vaddisznó hozzáférhessen olyan anyaghoz, pl. takarmányhoz vagy alomhoz, amivel később a telepen lévő sertések kerülnek kapcsolatba;

- egyetlen sertés sem léphet a telep területére, illetve hagyhatja el azt, kivéve ha, azt a járási főállatorvos az Országos Főállatorvos utasításában meghatározott szempontok szerint engedélyezi;
- a sertések elszállítására használt épületek, valamint magának a telepnek a ki-és bejáratainál fertőtlenítést kell végezni;
- az ASP-re gyanút keltő tüneteket mutató minden élő vagy elhullott sertés vizsgálatára vonatkozó rendelkezések következetes végrehajtása;
- élelmiszer hulladék (moslék) és egyéb állati eredetű élelmiszerhulladékok etetésének tilalmára vonatkozó rendelkezések következetes végrehajtása;
- tilos bármely lelőtt vagy elhullva talált vaddisznónak bármiféle részét a telepre behozni;
- megfelelő járványvédelmi (biológiai biztonsági) szabályok azon személyek vonatkozásában, akik vaddisznóval kapcsolatba kerültek, szükség esetén ilyen személyek sertéstartó telepre vagy épületbe való belépésének korlátozása vagy megtiltása;
- fertőtlenítés és átöltözés minden esetben a telepre, illetve állattartó épületekbe való belépéskor;
- megtiltja a területről származó sertések, azok ondója, embriója vagy petesejtje közösségi kereskedelmi forgalomba bocsátását;
- amennyiben szükséges, további kiegészítő intézkedéseket rendel el.

5 Szakmai intézmények, érintettek feladatai a járvány megelőzése és felszámolása kapcsán.

A betegségek megelőzése, felszámolása csak akkor lehet eredményes, ha az érintettek közösen, szoros együttműködésben tesznek a cél érdekében. Ha mindenki elvégzi saját feladatát, akkor van esély az eredményes védekezésre.

Állategészségügyi hatóság feladatai

- a hatékony védekezéshez szükséges jogszabályi alapok, készenléti tervek, útmutatók, tájékoztatók elkészítése
- az állattartók, az élelmiszerlánc egyéb szereplőinek hatósági ellenőrzése, szükség esetén az előírásoknak való megfelelés kikényszerítése, nem teljesítés esetén szankciók alkalmazása
- a betegségek megelőzését, felderítését szolgáló programok szervezése, irányítása
- a betegségek megelőzéséhez, felszámolásához kapcsolódó járványügyi intézkedések elrendelése, egyes intézkedések végrehajtása
- a járványügyi nyomozás irányítása, végrehajtása
- az elrendelt intézkedések betartásának ellenőrzése
- betegség megállapítása esetén az érintett állományok felszámolásának irányítása
- a járványügyi intézkedések végrehajtásához szükséges anyagok, eszközök biztosítása
- az érintettek részére megállapított állami kártalanítás kifizetése
- a betegség megelőzéséhez, szükség esetén felszámolásához szükséges adatbázisok, nyilvántartások kialakítása, frissítése

- jelentési, adatszolgáltatási kötelezettség teljesítése (országon belüli, országok közötti, Európai Unió)
- továbbképzések, szimulációs gyakorlatok szervezése országos és helyi szinten, tájékoztatók tartása az érintettek részére
- az állattartók, közvélemény tájékoztatása a betegségek megelőzéséhez, szükség esetén felszámolásához kapcsolódó legfontosabb információkról
- részvétel a Nemzeti Szakértői Csoport munkájában
- társhatóságokkal való kapcsolattartás

Állatorvosok feladatai

- az állattartók részére a betegségek megelőzésével kapcsolatos tájékoztatás adása
- az ellátott állományok folyamatos figyelemmel kísérése
- az állattartó értesítése (állatok megbetegedéséhez, elhullásához kapcsolódó) esetén a szükséges klinikai és kórbonctani vizsgálatok elvégzése
- a betegség gyanújának felmerülése esetén az állategészségügyi hatóság azonnali értesítése

Állattartók feladatai

- a biológiai biztonsági intézkedések magas szintű alkalmazása, a betegségek megelőzése kapcsán elrendelt utasítások betartása
- a betegség megelőzését, minél előbbi felderítését szolgáló jelentési kötelezettség teljesítése
- állatának az élelmiszerlánc-felügyeleti szerv által elrendelt vizsgálatát, kezelését, védőoltását, elszállítását, levágatását, illetve leölését tűrni
- a járványügyi intézkedések betartása, betartatása
- a dolgozók betegséggel kapcsolatos ismereteinek bővítése, rendszeres oktatások szervezése
- közreműködés a betegség minél előbbi felszámolásában, segédszemélyzet biztosítása

Vadászatra jogosultak feladatai

- a hatályos jogszabályok, utasítások szerinti előírások betartása
- éves és többéves terv készítése az előírt vaddisznó állományűrűség elérésére
- képzéseken való részvétel

Vadászati érdekképviseleti szervek feladatai

- részvétel a mentesítési tervben foglalt feladatok végrehajtásában
- kapcsolattartás az állategészségügyi hatósággal, a vadászok, vadászatra jogosultak és az állategészségügyi hatóságok közötti folyamatos együttműködés támogatása

- részvétel a Nemzeti Szakértői Csoport munkájában
- a vadászatra jogosultak tájékoztatása

Törvények, rendeletek, határozatok felsorolása

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2016/429 RENDELETE (2016. március 9.) a fertőző állatbetegségekről és egyes állategészségügyi jogi aktusok módosításáról és hatályon kívül helyezéséről („Állategészségügyi rendelet”)

A BIZOTTSÁG (EU) 2020/687 FELHATALMAZÁSON ALAPULÓ RENDELETE (2019. december 17.) az (EU) 2016/429 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek a bizonyos jegyzékbe foglalt betegségek megelőzésére és az e betegségekkel szembeni védekezésre vonatkozó szabályok tekintetében történő kiegészítéséről

A BIZOTTSÁG (EU) 2020/689 FELHATALMAZÁSON ALAPULÓ RENDELETE az (EU) 2016/429 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek a bizonyos jegyzékbe foglalt és új betegségekre vonatkozó felügyeletére, mentesítési programokra és betegségtől mentes minősítésére vonatkozó szabályok tekintetében történő kiegészítéséről

A BIZOTTSÁG (EU) 2023/594 VÉGREHAJTÁSI RENDELETE (2023. március 16.) az afrikai sertéspestisre vonatkozó különleges járványvédelmi intézkedések megállapításáról és az (EU) 2021/605 végrehajtási rendelet hatályon kívül helyezéséről

A BIZOTTSÁG (EU) 2023/361 FELHATALMAZÁSON ALAPULÓ RENDELETE (2022. november 28.) az (EU) 2016/429 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek az egyes állatgyógyászati készítmények bizonyos jegyzékbe foglalt betegségek megelőzése és az e betegségekkel szembeni védekezés céljából történő alkalmazására vonatkozó szabályok tekintetében történő kiegészítéséről

A BIZOTTSÁG (EU) 2018/1882 VÉGREHAJTÁSI RENDELETE (2018. december 3.) egyes betegségmegelőzési és járványvédelmi szabályoknak a jegyzékbe foglalt betegségek kategóriáira történő alkalmazásáról, valamint a jegyzékbe foglalt betegségek terjedésére nézve számottevő kockázatot jelentő fajok és fajcsoportok jegyzékének megállapításáról

A TANÁCS 2002/60/EK IRÁNYELVE (2002. június 27.) az afrikai sertéspestis elleni védekezésre vonatkozó külön rendelkezések megállapításáról, valamint a fertőző sertésbénulás (Teschén-betegség) és az afrikai sertéspestis tekintetében a 92/119/EK irányelv módosításáról

Az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről szóló 2008. évi XLVI. törvény

Az Állategészségügyi Szabályzat kiadásáról szóló 41/1997. (V. 28.) FM. rendelet

Az állatbetegség bejelentésének rendjéről szóló 113/2008. (VIII.30.) FVM rendelet;

Az egyes állat-járványügyi intézkedésekről és az azokkal összefüggő állami kártalanításról szóló 74/2013. (VIII. 30.) VM rendelet;

-A klasszikus sertéspestis elleni védekezésről szóló 75/2002. (VIII. 16.) FVM rendelet

-Az afrikai sertéspestis elleni védekezésről szóló 98/2003. (VIII.22.) FVM rendelet (továbbiakban: ASP rendelet);

-A madárinfluenza elleni védekezés részletes szabályairól szóló 143/2007. (XII. 4.) FVM rendelet (a továbbiakban: madárinfluenza rendelet);

-Az Országos Főállatorvos 2/2021. számú határozata

-Az Országos Főállatorvos 3/2017. számú határozata

-Nemzeti Akcióterv a vaddisznóállomány szabályozásáról, összefüggésben az afrikai sertéspestis megelőzésével, ellenőrzésével és leküzdésével